

Gryts herrgård, omgiven av lummig grönska, på en idyllisk bild från 1800-talets första hälft. Bilden ur Stiftelsen Gammalt Hantverks samlingar vid Stadsarkivet.

En herrgård med anor

Gryts herrgård, vid ProNova är en byggnad, vilken är intimt förknippad med Norrköpings textilhistoria.

Men den har även litterära associationer.

Sedan 1987 är herrgården bostad för Gunnar och Wanja Jönsson med familj.

– Vi köpte fastigheten och renoverade den 1986, säger Gunnar Jönsson.

– Men då hade jag haft mitt kontor på nedre botten i ett par år.

Restaureringen av Gryts herrgård utfördes i samarbete med de antikvariska myndigheterna, men med egna pengar

Och sedan flytten gick från Åby in till Grytskvarteren, har de sistnämnda förvandlats till ProNova. Gamla Tuppens har fyllts med nya verksamheter.

– Det har blivit väldigt fint här i området, säger Wanja Jönsson.

– Detsamma gäller för andra sidan Strömmen, vid fängelset och Drags.

Och visst bor makarna Jönsson på historisk mark.

I början av 1800-talet köptes Gryts egendom av herrarna Carl Arosenius och L.J. Söderberg.

Egendomen bestod då av en mjölkvarn, den gamla frälskvarnen Grytskvarnen med fem par kvarnstenar, samt den lilla gården Gropen, med anor från 1700-talet.

Själva kvarnrörelsen gick så långt tillbaka tiden som till 1400-talet.

Under Söderberg & Arosenius utvecklades verksamheten med ull- och klädestillverkning, samt med tillverkning av papper av halm.

Man hade bland annat köpt in en "mekanisk spinneriinnrättning", vilken hade köpts i England och förts till Norrköping och Smedjeholmen av lagmannen John Swartz

Gryts herrgård på en bild från sent 1940-tal. Både Under Söderberg & Arosenius och under Tuppens fungerade byggnaden som bostad för disponenter och förmän.

1829 ett så kallat corps de logi, en chefsbostad. Företaget Söderberg & Arosenius växte under 1800-talets första hälft till ett av de största textilföretagen i Norrköping.

På platsen för gården Gropen byggdes år

Man deltog bland annat med sina produkter vid den första stora världsutställningen i London år 1851.

Något år senare köptes Gryts av ett nybildat bolag, Norrköpings bomullsväveri AB, inriktat på bomull, och efterhand med en engelsk stridstupp som fabriksmärke.

Tuppens fabriker vid Gryts, med väveri- och spinneribyggnader, kom sedan att växa för att fylla hela området mellan Strömmen och Västra S:t Persgatan.

Under Tuppen-epoken fungerade byggnaden som förmans- och disponentbostad.

Själva herrgården renoverades på 1870-talet av stadsarkitekten Carl Theodor Malm. Men de gamla källarvalven härrör från 1700-talsgården Gropen.

Wanja och Gunnar Jönssons herrgårdsbostad är på två våningar plus en vindsvåning. Till byggnaden hör även en rejäl tomt, samt en härlig uteplats med utsikt över Strömmen.

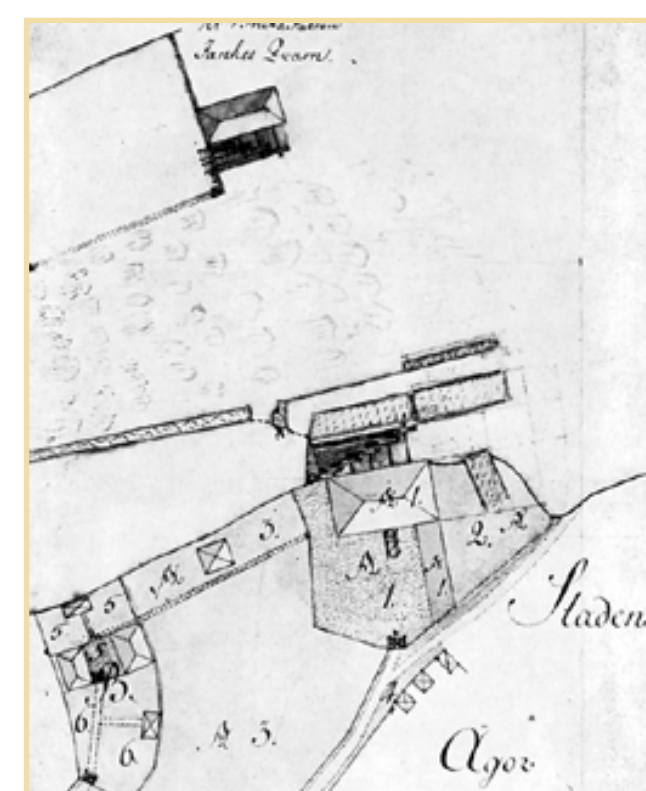
– Vi försökte att återställa rätt mycket av utseendet under ombyggnaden, säger Gunnar Jönsson.

De litterära associationerna då? Jo, här föddes den 17 juli år 1862 skalden Oscar Levertin.

– Vad vi har förstätt var det ett misstag att han föddes just här, säger Gunnar Jönsson.

– Levertins familj var på besök här i herrgården, när han föddes för tidigt.

Källa: En hundraårig bomullsindustri, av Efraim Lundmark.

En karta från 1803 över frälskvarnen Gryt och gården Gropen (byggnaden i mitten). På andra sidan Strömmen, vid Drags, ses den så kallade Janckes kvarn.

Hemma hos. Sedan 1987 är Gryts herrgård bostad för Gunnar och Wanja Jönsson med familj

Foto: MICHAEL SVENSSON

Gunnar Jönsson i underjorden. De välda källarvalven till Gryts herrgård är troligen resterna efter 1700-tals gården Gropen.

